

UGHY SZABINA

Kászoni életképek

Soltész Vince fotóművész kiállításképeiből

Soltész Vince fotográfiáiból *Kászoni életképek* címmel először a kászoni Székely Tájmuzeumban, 2015 tavaszán rendeztek kiállítást, amelyet másfél év múltán a prágai Magyar Intézetben is bemutattak.

Soltész Vince igazi világotutató. Azerbajdzsántól kezdve Calabriáig utazott és dolgozott fotósként, de azt hiszem, hogy a szívének legkedvesebb táj mégiscsak a Kászoni-medence.

Amikor először végignéztem a fotókon, az első, amit érzetem, a magány, az elhagyatottság érzése volt. Magára hagyott tájak és emberek, azonban nem panaszos, kétségbeeséstől vagy haragtól terhelt magányt látunk, hanem bölcs elfogadással, egyfajta derűvel teli magányt. Szinte kivétel nélkül mindenki belenéz a lencsébe. Szomorúság és tisztaság süt ezekből a tekintetekből. Nincs rejtegetnivalójuk, állják egy idegen tekintet vizslatását. De a körülöttük levő részletek, szobabelsők és használati tárgyak ugyanilyen kifejezők. A viaszosvászon, a nagykászoni szőttes, a színes nejlonotthonkák, a szentképek, a feszületek és az unokák képei... Megállt az idő ezeken a képeken.

De hol is található a Kászoni-medence? Miért is érezhetjük ezt az elhagyatottságot?

A Kászoni-medence a Keleti-Kárpátok közé ékelődik. Az egyik legkisebb, lakott medencében húzódik meg Kászon, mintegy hétszáz méter tengerszint feletti magasságon. Területe magas hegyekkel körülvárt, háromszázhusz négyzetkilométernyi, dombos-völgyes katlan. Kászon a Csíki- és a Háromszéki-medence falvaitól viszonylag távol esik, s zárt vidéknek mondható, éppen ezért Székelyföld területénél jobban megőrizte hagyományait és sajátos faluképét. Nagy Kászon (Impér, Altí, valamint Feltíz) és Jakabfalva összesen háromszáz lakost számlál.

Soltész Vince 2014-ben kereste fel az ott élőket, s arra kérte őket, hogy meséljenek magukról, meséljenek történeteket a lakhelyükhöz kapcsolódóan. A kiállítás fontos részei a képek alatt elhelyezett rövid interjúk, amelyek az 1910-től 1989-ig tartó időszakról szólnak; szókások és tréfák mellett megismerkedhetünk a háború és a diktatúra nehéz időszakával is. És azóta, mint annyi erdélyi kis falu, magára hagyatottan áll a megmaradásban. A művészi figyelem gyógyító ereje által azonban ez a táj és ezek az emberek és sorsok már nem vesznek el. Bennünk és az örökkévalóban élnek tovább. ♡

LEXIKON: Soltész Vince 1986-ban született Budapesten, ahol jelenleg is él. Felsőfokú tanulmányait a Budapesti Metropolitan Egyetemen végezte. 2014-ben a Magnum fotóügynökség ösztöndíjasaként a bakui, nyári egyetem hallgatója volt. Jelenleg a *Magyar Nemzeti Galéria fotóművésze*. Rendszeresen jár külföldre, kedvelt úti célja Calabria, Azerbajdzsánban és Székelyföld. Utazásainak gazdag fotóanyag lett az eredménye.

Játszva tanulni

A Mozaik Múzeumtúra folytatódik

Újabb múzeumok csatlakoztak 2017 első félévében a *Mozaik Múzeumtúra* programjához. A *Nemzeti Kulturális Alap* támogatásával megvalósuló kezdeményezés célja továbbra is a magyarországi múzeumok népszerűsítése volt a *nyolc és tizenhat év közötti ifjú korosztály* körében. Lássunk jó néhányat a Mozaik Múzeumtúra folytatásából, a tavaszi-nyári események gazdag kínálatából!

Idei újdonsága volt az eseménysorozatnak a tanintézmények közvetlen bevonása a *Felkészítő Szülők Iskolája* közreműködésével. Az iskolákban szervezett játékos vetélkedőkkel és múzeumpedagógiai foglalkozásokkal ismét a múzeumba járás örömeire kívánták felhívni a figyelmet a szervezők.

A Mozaik Múzeumtúra több budapesti, kulturális, oktatási és családi rendezvényen is bemutatkozott, s emellett speciális múzeumtúrákat szerveztek: ilyen például az 1956-os emlékévhöz kapcsolódó program vagy az egynapos város- és múzeumlátogatások. Virtuális téren az online matricagyűjtő játék helyszíni vagy időbeli korlát nélkül folytatódik, mindössze egy okostelefonra és a Mozaik Múzeumtúra alkalmazásra van szükség hozzá. A játék során mintegy négyszáz hazai múzeumot látogathatnak és ismerhetnek meg az érdeklődők, s téma, hely vagy név alapján válogathatnak közöttük.

A fő eseménysorozat, az *országjáró roadshow* 2017 tavaszán hat városba – Egerbe, Sopronba, Szombathelyre, Szolnokra, Szegedre és Veszprémbe – látogatott el egész napos rendezvényekkel.

Az első állomás, *Eger* rögtön kiemelkedően érdekesnek bizonyult a végvári harcok, Gárdonyi és Balassi jegyében. Az *egri várban* a kis múzeumbárók különböző foglalkozásokon vehettek részt, sőt, a Gárdonyi-féle titkosírást is megfejthették. Különleges múzeumi órákon a diákok Balassi Bálint Egerben töltött éveivel ismerkedtek meg, s láthatták, hogyan öltözött fel egy korabeli várvédő. A végvári katonák mindennapjait bemutató foglalkozáson a korabeli várvédők szórakozásaira derült fény (többek között ismerték a malomjátékot, sőt, kártyáztak is). Az ostrom harmincnegyzet napja nevű, stratégiai játékban a diákoknak szükségük volt a történelemtudásukra is, miközben két-két magyar és török csapat küzdött meg az egri várért. Az élvezetes foglalkozásokon túl ismeretterjesztő előadásokat is

hallhattak a résztvevők az egri várról, valamint a korabeli hadviselésről és lőfegyverekről.

A hűség városában, *Sopronban* varázslatos természet, frissen sült kalács és bányakalandok várták az érdeklődőket. A kisebbek maguk készíthették el a húsvéti kalácsot, s egy XIX. századi lakásmúzeumban rejtőző kincsek is feltárultak. Az *Erdészeti Múzeum* ragadozómadár-bemutatója és képzeletbeli dzsungeltúrája vagy a *Gyermekmúzeum* Szent György-legendája további élményeket kínált. A *Központi Bányászati Múzeum* pincéjében valódi miniatűr bánya várta a gyermekeket: a csodaszép Esterházy-palota alatti helyiségbe egy bányacsúszdán lehetett lejutni a zezugos járatokig és a csilléig.

A múzeumtúra *szombathelyi* állomásának különleges helyszíne lett: a Szent Györgynapi vásár a *Vasi Skanzenben*. A különféle foglalkozásokon és bemutatókon kívül külön tárlatvezetés mutatta be a skanzen házait, a szövés, a kötélverés és a fazekesség fortélyait, sőt, Sárkányölő Szent György-maszkok készítésére is volt lehetőség. Az állatkedvelőknek a *Szombathelyi Galamb- és Kisállattenyésztő Egyesület* kedveskedett galambbemutatóval, a helyi, kézműves termékeket pedig meg is lehetett vásárolni. A vásár színpadán huszárbemutató, bábjáték, koncertek és különféle hagyományörző csoportok előadása szórakoztatta a közönséget.

Szolnokon a *Damjanich János Múzeum* volt a Mozaik Múzeumtúra állomása katonai bemutatóval, néptáncal és rockkoncerral a múzeumudvaron. A múzeumi órákon többek között Tajvan történelméről és a teafogyasztás kultúrájáról esett szó. A *Mesélő dobozok* című tárlaton régi rádiókat, televíziókat, magnetofonokat és lemezjátszókat csodálhattak meg a modern technológiához szokott nemzedékek. Emellett volt érdekes gasztrotörténeti előadás is a lovagkor étkezési szokásairól, amely nem csupán a kézzel evés hagyományát jelentette. A különleges fit-kid bemutatón a nézők megismerkedhettek ezzel a kimondottan gyermekek számára kifejlesztett sportággal, amely ötvözi a torna, a ritmikus gimnasztika és a tánc elemeit. A középkori, katonai bemutató a korabeli közelharc rejtelmébe vezette be a látogatókat, s érdekes információkkal szolgált a lovagi kultúráról – kiderült például, hogy nemcsak a férfiak, hanem a hölgyek is nagyon vitézül harcoltak akkoriban. A tizennyolc éven felüli látogatók a vidék remek borait is

megkóstolhatták, a napot pedig szórakoztató koncertek zárták.

A múzeumtúra ötödik állomásán, a napfény városában, *Szegeden* a gyermekeknek többek között a szegedi papucs történetéről és régmúlt korok etikettjéről szerveztek kézműves foglalkozásokat. A színpompás, kézzel hímzett láb- és jobblábas papucs. Emellett rendhagyó tárlatvezetések és fizikai kísérletek várták az érdeklődő fiatalokat. Az informatika történetét és vívmányait interaktív, játékos tárlatvezetés mutatta be, amelyből kiderült, hogyan működött a régi időkben egy telefonközpont, s hogy az első (egész szobákat elfoglaló) számítógépek indításához olykor húsz-harminc emberre volt szükség. A kiállítás különterme a számítógépes játékok rajongóinak szolt – számtalan klasszikus játék állt a játszani vágyók rendelkezésére. A *Móra Ferenc Múzeum* időszakos kiállítása, a *PlakArt* Magyarország történelmének fontos eseményeit mutatta be az 1890-es évektől 1956-ig. A plakátok izgalmas bepillantást engedtek a különböző korok életébe: II. József és az unicum történetétől Ferenc Józsefen és az aradi vértanúkon át az 1956-os politikai helyzetig.

A tavaszi roadshow utolsó állomása, a királynék városa, *Veszprém* hasonlóan izgalmas kulturális programokkal várta a gyermekeket és kísérőiket: múzeumi nyílt nap az iskoláknak, rendhagyó tárlatvezetések és szabadtéri, koncerttel egybekötött piknik. A különleges tárlatvezetések közül kiemelkedett például az *Arany-évfordulóra* szervezett kiállítás a *Laczkó Dezső Múzeumban*, Udvardi Erzsébetnek a híres költőnk balladáihoz készített illusztrációival. A balladák világát drámapedagógiai foglalkozás is segítette megismerni. Ugyancsak érdekes volt a Szent László emlékezete című kiállítás, amely sok mindent megmutatott a legendás lovagkirály életéből és a középkori életből. Számtalan, egyéb kiállítás mellett az egyik legszebb helyszín, az *érségi palota* magában is maradandó élmény volt. A városi kultúrséta még a tősgyökeres veszprémieknek is rengeteg új információval szolgált, izgalmas kalandozással a vár ódon épületei és a régi utcák között.

A veszprémi napot követő hétfőgén további különleges esemény is csatlakozott a tavaszi roadshow lezárásához: *gyereknapon* a Mozaik Múzeumtúra standja két napon át já-

Kecskemét, Cifrapalota

Budapesti, Néprajzi Múzeum

Vasi Skanzen

Szolnok, bajvívóterem

Sopron, vadászati kiállítás

Veszprém, játékok közt

Veszprém

Gárdonyi-Agárd, huszárruhában

tékos foglalkozásokkal várta az érdeklődőket a *Millenárison*.

Nem maradtak el a nyári programok sem: a rendezvény képviseltette magát a minden évben nagy sikerű *Múzeumok Éjszakáján* is a fővárosban, a *Néprajzi Múzeumban*. Volt rendhagyó épülettörténeti vezetés, lány gitármuzsika, a *WindSingers* vokálegyüttes jóvoltából dzsessztörténeti előadás, sőt, a fiatalabb múzeumbarátok szórakoztatására igazi nyomkereső kalandok is.

És hogy a vízparti élmények mellett kulturális örömökben is legyen részünk a nyáron, a *Mozaik Múzeumtúra* és a *Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület* szervezésében *Óbuda, Kecskemét, Szentendre, Fonyód* és *Gyenesdiás* múzeumainak hűvös falai között tölthetjük idejüket az érdeklődők. Óbudán többek között a frissen felújított *Vasarely Múzeum*, a gyönyörű *Zichy-kastély* udvara és a *Kassák Múzeum* várta a látogatókat, míg Szentendrán a *Ferenczy Múzeumon* kívül a hajdani *fűrészmalom* épülete is. A híros városban, *Kecskeméten* a *Szentháromság temető*, az egykori serház és a Bánk bán írójának, *Katona Józsefnek* az *emlékháza* is szerepelt a programban, továbbá – a reformáció 500 éves jubileumához kapcsolódóan – a *Ráday Múzeum* is. Természetesen nyáron a *Balaton* sem maradhatott ki: *Fonyódon* és *Gyenesdiáson* is eltölthettek a résztvevők egy-egy *múzeumi napot* a helytörténet, a hagyományörzés és, persze, a kihagyhatatlan fürdőzés jegyében.

A tavalyi ősz után folytatódó programsorozat, a *tavaszi múzeumtúra* eseményein összesen csaknem *tízezer ember* részesült maradandó múzeumi élményekben, s a szervezők reményei szerint a múzeumi napok növelték a kedvet a kiállítóhelyek további látogatására. Számos program az éppen *aktuális emlékévek*hez kötődve nyújtott rengeteg kulturális ismeret. Emellett az idén tavasszal debütáló iskolai, edukációs programsorozat fő célkitűzése az volt, hogy a jövő múzeumlátogatói, a gyermekek saját környezetükben, az iskolában is ismerkedjenek a múzeumokkal, s lássák, hány érdekes és izgalmas kiállítás várja őket hazánkban. Az iskolai programsorozatban a *Magyar Természettudományi Múzeum*, a *Leskowsky Hangszergyűjtemény*, a *Bélyegmúzeum*, a pákozdi *Katonai Emlékpark*, a *Petőfi Irodalmi Múzeum* és a *Magyar Földrajzi Múzeum* részvételével bebizonyosodott, hogy múzeumba járni élmény, s rengeteg mindent lehet játszva tanulni. A múzeumlátogató séták és a különféle családi, kulturális és oktatási rendezvények nyáron is erősítették a küldetés sikerét.

Mindez bőven ad okot bizakodásra, s remélhető, hogy egyre többen vesznek majd részt a programokon ősszel is, amikor a múzeumokban új élmények várják az érdeklődőket, nagyon is számítva közöttük a diáklátogatókra. ♣

Elment Anna...

A kétszeres Kossuth-díjas (Kossuth-nagydíjas) íróra, a Magyar Művészeti Akadémia, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia, a Digitális Irodalmi Akadémia tagjára, a Magyar Érdemrend nagykeresztje és a Nemzet Művésze kitüntetés díjazottjára, a 2017. június 5-én elhunyt Jókai Annára emlékezünk. És búcsúzunk fájdalommal igaz barátunktól, Annától.

(A Lyukasóra szerkesztői.)

SÁGHY ILDIKÓ

Azonos húron

*(Megjelent a Lyukasóra 2012/5. számában,
Jókai Anna 80. születésnapja alkalmával.)*

Régóta köt össze minket kimondatlanul is valami megfoghatatlan, hallgatólagos véd- és dacszövetség. Nem tudom másképpen fogalmazni: érzelmi és szellemi egy húron pendülés ez Jókai Annával. Még akkor is, ha tévedhetetlen életaxiómáit jómagam – talán evangélikus teológus mivoltom okán? – alkalmasint más-más irányban bogozgatnám tovább. Észrevétlenül, magától értődő természetességgel alakult ez így az évtizedek folyamán, holott személyesen viszonylag ritkán találkoztunk. Most, születésnapjára készülve, gondolataimat összegereblyézve jövök csak rá arra, mennyi kisebb-nagyobb jele is volt ennek.

Félszavakból értettük egymást. Amikor a 90-es évek végén művészmagazinunk, a Taps mellékleteként, Németh László szellemében, Tanú címmel az önálló irodalmi különszámot is szerkeszteni kezdtem, azt agyaltam ki, hogy ne újságírók készítsenek jobban vagy kevésbé jobban sikerült diskurzusokat az írókkal, hanem két íróember beszélgeszen egymással, s ezt adjuk közre a lapban. Jókai Anna azonnal ráállt a dologra. Pontosabban: Nemeskürty István, aki megfellebbezhetetlen szakmai tekintélyével indulásától kezdve támogatta a Tapsot, s kezdetől tagja volt illusztris szerkesztőbizottságának, Jókai Annát választotta beszélgetőtársul. S remekbe szabott eszmecsere, valódi irodalmi csemege lett a tanár úr és Anna párbeszédének végeredménye.

Tíz évvel ezelőtt Anna hetvenedik születésnapját író társaival, mű-

vészbarátaival és családtagjaival, rangos műsor keretében a Magyar Rádió Márványtermében ünnepeltük. A rádió elnökeként Kondor Katalin engem kért fel a műsor szerkesztésére, s bár Annával előzőleg erről nem beszéltünk, számomra nem volt kétséges, hogy az ő bizalma avatott egy estére rádiós szerkesztővé. Nem volt könnyű dolgom, hiszen a bőség zavarával küszködtem, miközben kedvtelve Jókai Anna munkái közül válogathattam a színészek számára előadásra szánt anyagokat.

Amikor Gyurkovics Tibor költő, a Magyar Írók Egyesülete elnökének betegsége, sajnos, súlyosbodott, s az egyesület lapját, a Lyukasóra folyóiratot a megszűnés réme fenyegette, Annával a Művészetek Palotájában egy Szokolay-koncert szünetében találkozáskor beszélgettünk. Arról, hogy elvállaltam a Lyukasóra szerkesztését, s azon leszek, hogy e közkedvelt irodalmi fórum megszűnését megakadályozzam. Anna ekkor keresetlen kedvességgel ezt mondta: „Számíthatsz rám és az írásaimra, Ildikó. Segítek, amiben csak tudok.”

Azt hiszem, Jókai Annát az olvasóival is ilyen véd- és dacszövetség köti össze. Ez a titka megingathatatlan népszerűségének. Írásaiban ösztönös pontossággal, értő diagnosztiként tapintja ki embertársai – sorsunk – sebezhető, érzékeny pontjait, s kereken kimondja tudat alá gyűrt félelmeit. Azután válaszol a válaszolhatatlannak hitt kérdésekre.

Isten éltesse sokáig Jókai Annát! Hogy sokáig táplálhassa bennünk a reményt, hitesse el velünk, hogy *Godot megjött*, adja a kezünkbe *Breviáriumát!* Fohászkodjon érettünk *Apokrif imákban*, s mondja el újra és újra: *Ne féljete!*

Mert nagy szükségünk van a szavaira. ♣

VASY GÉZA

„Életművével segít élni”

Jókai Anna emlékezete

A mióta az emberiség a maga korának hajnalán gondolkodó lényé kezdett válni, az elemi életfunkciók után nyilván az élet és a halál kérdései kezdtek foglalkoztatni. Aki megszületett, az világra jött, aki meghalt, az mozdulatlaná dermedt. Innen már csak egy lépés volt őseink előtt: ha van halál, akkor bizonyára van halhatatlanság is. *Jókai Anna* munkásságának ismeretében aligha lepődhetünk meg azon, hogy ő is azok közé a művészek közé tartozott, akiket elkerülhetetlenül foglalkoztatott az élet és a halál ellentéte, s ezektől elválaszthatatlanul az a kérdés is, hogy mi fog velünk történni a halálunk után. *Jókai Anna* minderre a választ kisgyermekkorától kezdve kereste, s egyre bizonyosabban a keresztény istenhitben, Krisztus útmutatásában találta meg. Könyveinek hosszú sorát lehetne említeni, példákat sorolni, esszéit, vallomásait idézni, mindegyre az mutatkozna meg számunkra, hogy az író az útkereső embernek azt a típusát képviselte, folytonosan közeledni tudott ahhoz az igazi úthoz, amely a számára rendeltetett.

Most azonban, hogy még éppen csak befejeződött a földi élete, ne vallási-bibliai értelemben foglalkozzunk a halhatatlansággal, amely az írókra és a művészekre várhat, de ránk, magyar anyanyelvűekre is. Fél évszázada, hogy a nyilvánosság elé lépett a pályakezdő fiatal, s azonnal sikert aratott. Évről évre gyarapodott olvasóinak a tábora. Olykor bizonyára fásztó is volt számára a népszerűség, de töretlen lendülettel szerepelt könyvbemutatókon, íróolvasó találkozókon, hazai és külföldi, irodalmi rendezvényeken. Ő ugyanis nemcsak azt tartotta feladatának, hogy megírja műveit, hanem azt is, hogy azokat minél közvetlenebbül átadhassa olvasóinak. Most csupán a magyar anyanyelvűekkel és a felnőttekkel számolva: ha tízmillió olvasója talán nem is volt, de vele egy sorban aligha lehetne az ezredforduló évtizedeiben bárkit is említeni.

Az irodalomtörténet-írás jól tudja, hogy a népszerűség igen veszélyes is lehet, tévutakra vihet. A siker bizony sokszor talmi, mulékony. Mert ami időszerű, az sokszor pillanatnyi, s az érdeklődés dacára megmutatkozik az értékhiány. Mi lehet a magyarázata annak, hogy *Jókai Anna* munkásságát az értékekben való folyamatos gazdagodás kísérte? Válaszolhatnánk erre azt is, hogy könnyű annak, aki tehetséges. De hát az élet nem ilyen egyszerű

és átlátható. Goethe írta le azt réges-régen, hogy „a zseni talán semmi más, mint szorgalom”. Ezt is lehetne félígazságnak tartani, ha nem erősítenénk meg azzal is, hogy ez a szorgalom lényegében következetes önépítést is megkövetel.

Vannak írók, akik egész életükben egyetlen hangon, egyfajta poétikai eljárással dolgoznak, s vannak, akiknek minden műve lényegesen más. S akadnak olyanok is, köztük *Jókai Anna*, akiknél e két véglet összebékül. Az azonosság és a változás arányait szinte az élet természetes hullámmozgása adja meg. Pályájának nemcsak szemléleti, hanem poétikai szempontból is határozott íve van. Kezdetben a naturalisztikus-cselekményes formák mind avatottabb mesterének bizonyult. Egy évtizeddel bemutatkozása után írásaiban mindinkább előtérbe kerültek a 20. század máig modernnek számító eljárásai, s a külső cselekményesség, ha jelentőségét nem is veszítette el, az addig csak áttételesebben bemutatott tudatmozgások megnyilvánulási módjává vált. Mindehhez hamar társult egy harmadik fajta közlésmód, amelyet áttekintően szimbolizmusnak célszerű nevezni, a témakörök, a történetek és az alkotói közlések újfajta jellegéből kiindulva. Ezt a harmadik típust, ezt a szimbolikusságot ő maga nevezte el *spirituális realizmusnak*.

Az emberiség évezredeken át abban a tudatban élt, hogy a világ menetében körforgászerűen ismétlődik a nemzedékek sorsa. Aztán jött a felvilágosodás kora, s a fejlődéselv kiszorította az addig uralkodó felfogást. *Jókai Anna* nemcsak megélte ezt a 21. századba áthajló, egyre gyorsuló változást, hanem azt is, hogy az emberiség és világképe sokarcúvá alakult. A létezés polifóniája az ideális összhang helyett egyre inkább a diszsonanciát is kifejezte. A mi Európánknál is sokkal kisebb magyar világunk Trianon utáni csaknem száz esztendeje arra a felismerésre készítette *Jókai Annát*, hogy az addig elképzelhetetlen katasztrófákat is túl kellene élni, családot nevelve, szépen megöregedve. Kielezően és leegyszerűsítve fogalmazva: még a 19. században is volt egy tovább élő társadalmi formáció, amely a maga szempontjából racionálisan kijelölte az egyéni létezés felvázolható életútját. Ehhez képest a 20. század szinte mindent összekuszált, az induló újabb évezred pedig jórészt csak riasztó kérdéseket halmoz fel. Léteztek kisebb-nagyobb nemzeti, nyelvi, vallá-

si és más szempontú közösségek, most pedig nem dinamikus, hanem áttekinthetetlenül és megérthetetlenül deformálódik csaknem minden. Az a fogalom, hogy hagyománykincs vagy szokásrendszer szinte már értelmezhetetlen. *Jókai Anna* művei pontosan érzik és határozottan érzékeltetik azt, hogy nagy a baj. Segítségre van szükség. Mit tehet az író? Mit tehet ő maga? Számára egyértelmű, hogy az alkotásaival tud jó hatást elérni. *Jókai Anna* könyvről könyvre jutva nemcsak önmagát alkotja meg, hanem életművével példát ad, segít élni. Segít eligazodni nemcsak a hétköznapi világában, hanem abban a személyiségformálásban is, amely egy belső úton vezet, amelyet ő *spirituálisnak, krisztusinak, szakrálisnak* nevezett el. Ebben neki – s annyi más embernek is – útmutató példát adtak olyan alkotók, mint Hamvas Béla, Várkonyi Nándor és Kodolányi János. Az írói világkép formálásában komoly szerepe volt Tolsztojnak és Németh Lászlónak. Az ókori és a még ősi mítoszok huszadik századi értelmezői mellett említeni szükséges Rudolf Steinert is, aki a 20. század elején kidolgozta az antropozófia rendszerét. Ezen olyan képességet kell érteni, amelynek során az ember alkalmassá válhat az érzékek feletti szellemi megismerésre is, s ez elvezethet a világszellemezhez. A megszerzett szellemi tudás Krisztus teljes megismeréséhez segíthet hozzá, s így juthatunk el az igazi kereszténységhez.

Jókai Anna szemléletében nem a kiválasztottságra esik a hangsúly, *nem is az értelmiségi, hanem az értelmes életre*. Aki a maga körében képes az értelmes létre, az kiválasztottá válik, Istennek és embernek tetszővé. Olyan, aki „az eget és földet összekötő kozmikus lény”. Más létfilozófiák, más megfogalmazások is jutottak hasonló eredményre. *Jókai Anna* egyértelmű, ugyanakkor rokonszenvesen rugalmas fogalmazásmódja nem a rokon vagy alig érintkező nézeteket elválasztó, hanem az *összekötő* elemeket keresi és leli meg. Szellemissége egyeztető – kiegyenlítő egy olyan korszakban, amikor szinte különködésnek hat konzervativizmusával, éppen ezért létszükséglet. Az ember talán legfontosabb tulajdonsága, hogy képes a reményre, nemcsak önmaga sorsában, hanem szeretne bizakodva tekinteni utódai életidejére is.

Jókai Anna pedagógiai ethosza, életműve segít abban, hogy rátaláljunk emberszabású, hiteles életutunkra. ♦♦

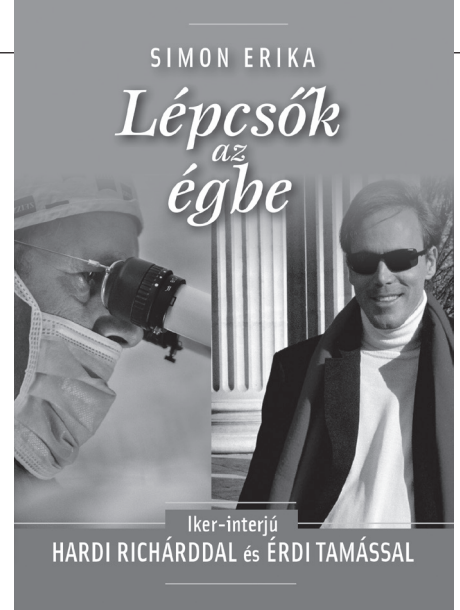
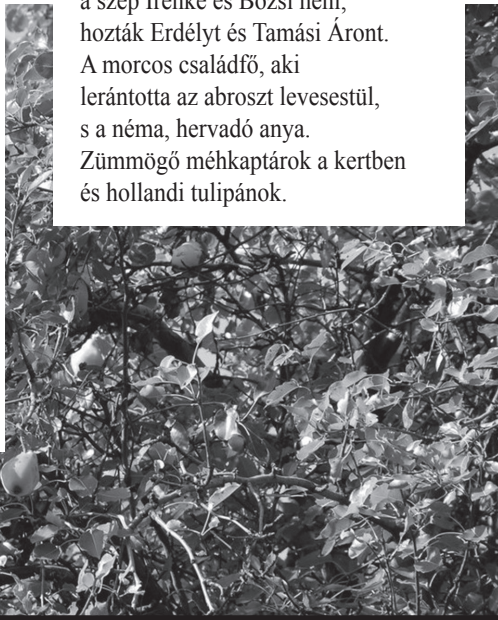
ALBERT ZSUZSA

KÖRTEFA

Jön a fiú, jön, jődögél
egyszer csak elér a körtefához.
Mít állsz itt, te körtefa?
Azért állsz, hogy
lakmáozzanak belőled, aztán
ha kezdesz elszáradni, kivágjanak.
Állok én, állok – szól a körtefa,
mert szeretem a tavaszt, amikor
virágozhatok, nyarat, hogy érleljem
gyönyörű gyümölcsömet, a körtét,
és az ősz, hogy leszüreteljenek.
Télen aztán, télen a pincében
kezdenek sárgulni gyümölcsöim.
Amíg én alszom a mélyben,
ők magukat megérlelik.

GYEREKKORI ALBUM

Voltak ők öten, erdélyi fiak,
Bajkó Ferenc, Sándor és István
a drága, kit nekem szántak
a lányok, hogy soká az övék
maradjon, de szerelmes volt
Marikába, nem akart megvárni engem.
Mégis ő volt ki tébésen, betegágyon
magasabb iskolába segített, s átvittem
a lécet latinból, matematikából.
Három fiú meg két lány,
a szép Irénke és Bözsi néni,
hozták Erdélyt és Tamási Áront.
A morcos családfő, aki
lerántotta az abroszt levesestül,
s a néma, hervadó anya.
Zümmögő méhkaptárak a kertben
és hollandi tulipánok.

LÉPCSŐK AZ ÉGBE

címmel került a könyvheti listára *Simon Erika* újabb könyve, műfaját pedig az alcíme jelzi: *Iker-interjú Hardi Richarddal és Érdi Tamással*. Dr. Hardi Richard szemorvos a Nyolc Boldogság Katolikus közösség szerzetese, laikus tagja, húsz éve gyakorolja Kongóban orvosi hivatását. Tízezer műtétet végzett, számtalan szenvedőnek adta vissza a látását. A szerző másik interjúalánya Érdi Tamás zongoraművész, aki csecsemőkorában veszítette el a látását. Huszonhárom országban koncertezett eddig, New-Yorktól Vörösberényig, Londontól Kolozsvárig aratott emlékezetes sikereket hangversenyeivel.

A NYÁR FELTÁMADÁSA

Czigány György harmincnegyedik kötet jelent meg az idei Könyvhétre *A nyár feltámadása* címmel. Versháttérként prózatelemek, rövid esszék olvashatók a nyár feltámadása jegyében. Baráti találkozások emlékképei által van jelen a kötetben többek között Nemes Nagy Ágnes, Ottlik Géza, Tűz Tamás és Weöres Sándor.

Czigány György

A NYÁR
FELTÁMADÁSA

LUKÁCS SÁNDOR A kezdetek utcája

NAP KIADÓ

A KEZDETEK UTCÁJA

Lukács Sándor Kossuth-díjas és Prima Primissima-díjas színművész hetvenedik születésnapjára jelentette meg a Nap Kiadó a *Kezdetek utcája* című verseskötetét, amelyet *Aknay János* festőművész képei illusztrálnak. Sajátos szóalkotásaival és kifejezésmódjával a többrétegű gondolatokat művészi transzformálva tapasztalhatjuk, hogy nem a színész „verselget”, hanem költő szól hozzánk. Ezt az egyéni hangot a kezdetektől őrzi Lukács, s az idővel ezek a jegyek egyre markánsabbak, szebbek lesznek.

A témaválasztásnál azonban kapunk a színészi létből is olyan áttétellel, ahogy a nagy mű, Bulgakov *Mester és Margaritájában* Woland ihleti meg a költőt. A színész átélése magas hőfokon itt találkozik a költő érzékenységével (*Woland naplójából 1.*, *Woland naplójából 2.*).

A versek jórészt filozofikusak, ám találunk bennük hétköznapi eseményeket is, mint például szerett kutyája elvesztését: „Gyertyát gyújtottunk mikor elaludt, / és kisírtunk magunkból tizenhat évet” (*Zizi, Búcsú kiskutyánktól*).

Lukács legtöbb verse inkább létversnek mondható, s több képzőművész barát művei által ihletett vers található közöttük. ♣

SIMON ERIKA

Albert Schweitzer utóda az őserdőben

Interjú Hardi Richárd szemorvossal

– *A Nyolc Boldogság* nevet viselő katolikus közösség tagja vagy, tapasztalt szemorvosként élsz az őserdőben, afrikai városokban, falvakban. Tízezer szemműtétet végeztél az elmúlt két évtizedben. Eszünkbe juthat rögtön Albert Schweitzer élete Lambarénében, vagy Batthyány-Strattmann László léte Köpcényben, Körmenden – az ő áldozatos életművük.

– Ritkán gondoltam arra, hogy az általam vállalt életforma áldozat volna, sokkal inkább kihívásként éltem meg azt. Működésünk tele van nehézségekkel, de győzelmekkel, sikerekkel is. Ilyen, amikor megteremtjük a lehetőségét annak, hogy legyen áram, víz, asztal, amelyen operálni lehet. És ilyen, amikor az évek óta vakon élő, konyhójuk előtt már csak a halálukat váró emberek újra látnak, felfedezik szeretteik arcát, s újra élni, dolgozni kezdenek.

– *A Nyolc Boldogság* szerzetesközösség francia alapítású.

– 1992-ben léptem be a közösségbe. Péliföldszentkeresztben volt házunk, amikor a szakvizsgámat letettem 1995-ben, még maradtam Tatabányán egy ideig, majd kiléptem a munkahelyről, s a közösség homokkomáromi házában éltem, majd onnan mentem Kongóba, amely Algéria után a legnagyobb ország Afrikában. Megtudtam, hogy Kongóban, az akkori Zairében közösségünk egy állami kórházat üzemeltet az állam és a katolikus egyház szerződése szerint. Így működtetését ránk bízták. Az 1970-es években kezdett rádőbenni az állam, hogy milyen nagy teher az egészségügy és az oktatás, s kezdték ezeket átadni egyházaknak és magánszemélyeknek szerződéssel. A kabindai kórház teljesen elhagyatott volt, amikor mi odaérkeztünk. A Nyolc Boldogság Katolikus Közösség most rendeződött újjá, Róma kicsit segítette a felállást. A közösségen belül vannak különböző intézmények, van egy női és egy férfi szerzetesi ág, azután a laikusok. Az új rendeződésben én a laikusokhoz kértem magamat, mert a szemészeti centrumhoz szabad időbeosztás kell, nem tudom megtenni, hogy naponta öt-hat órát a templomban töltsék, s ott szolgáljak vagy imádkozzam, mert a centrumban nagyon sok mindent kell tennem. Ezért vagyok a laikusoknál. Itt is van olyan életforma, amelyik cölibátust vállal, én ehhez tartozom. A laiku-

sok között vannak családok és vannak még az útjukat kereső fiatalok.

– *A szemészeti munkához, műtéthez biztos kéz, finom mozdulatok sora szükséges. De közben említet a mozgó kórházként használatos teherautót, amellyel úttalan utakon, őserdőn át közlekedtek. Gyakran neked kell az elakadt járművet kiszabadítanod a sárból, az árokból.*

– Járjuk az őserdőt csakugyan, a vidéket, ahová hívnak bennünket, ahol szükség van ránk. Az őserdei misszió is így indult: rátaláltunk egy keresztény közösségre, az *Agnus Dei* közösség egy pigmeusokkal foglalkozó missziójára. Ők kezdték el szervezni *Action St. Elisabeth* néven, Árpád-házi Szent Erzsébet-ről nevezve el az első missziókat a pigmeusok telepein. A háttérrel ők tudnak gondoskodni, miután megbeszéljük, hogy hova és mikor juthatunk el. Ők hirdetik ki a környéken: jön az orvos, ekkor és ekkor kell gyülekeznie a telepre azoknak, akiknek szükségük van rá. Ott vagyunk körülbelül három hétig, s ahány beteget csak meg tudunk műteni, annyit megoperálunk. Majd megyünk tovább, vagy vissza a városba. A vizsgálatok iránt nincs bizalmatlanság, de azt megfigyeltük, hogy ha először megyünk valami távoli helyre, az első napra kiírt műtétes betegek közül csak a fele jön el, néha annyi se. A második, harmadik műtétes napon jönnek azok is, akiket az első napra vártunk. Az eredményeket látván felbátorodnak, s egyszerre sokan is jönnek. Így persze elég nehéz műtéti programot csinálni, de ezzel számolnunk kell. Miért? Azért, mert az őserdőt felcserek is járják, akik vizsgálatot végeznek, s megígérik, hogy megműtik a beteget mondjuk húsz dollárért. Összegyűjtenek négy-öt páciens, bezsebelik a pénzt, másnap

reggel babrálnak velük valamit, apró metszést is végeznek, de nem operálják meg igazán, lekötik a szemet, s még aznap este odébbállnak. Amikor a beteg szeméről lekerül a kötés, kiderül, hogy nem történt semmi, nincs eredmény, de az elkövető akkor már messze jár. Ez még a jobbik eset, mert gyakran történik olyan szakszerűtlen beavatkozás, amelynek jórészt jórészt következményei vannak. Innen adódik a betegek félelme, szorongása, hiszen nem mindegy, hogy ki nyúl a szemükhöz. Ugyanakkor a belső vidéken mindig van egy kis félelem, tévhit az emberekben: a szemmel foglalkozó orvos kikanalazza a szemet, megmossa és visszasziti – szokták mondogatni. Mbuji-Mayi-ban és a környéken már jól ismernek bennünket, a betegek jönnek folyamatosan, nagy bizalommal. Persze, nálunk is történhet néha fertőzés, s vannak súlyos esetek, amelyeket csoda úgy operálni, hogy meglegyen a remélt eredmény. Ezért kell mindig elmagyarázni a betegnek és családjának, hogy mi az, amit várhatunk a műtétől. A csalódástól meg kell óvni őket. Vannak érdekes helyzetek. Egy házaspár már tíz éve nem látott szürke hályog miatt, s ugyanazon a napon operáltuk meg mindkettőjüket. Különös dolog volt egy évtized után meglátniuk egymást. Az ápolók tréfálkoztak is: meglehet, hogy ennek válás lesz a vége, ha meglátják egymást. Nagy vigasság támadt, amikor a kötéseket levettük, s örvendeztek velünk együtt. Más eset: a kísérőre szoruló vak a műtét után látott, s boldogan kezdett új életet. Addigi támasza, kísérője azonban elveszítette a munkáját, s fel is kiáltott: én ezen túl mit fogok csinálni? Egy alkalommal figyelmeztettek, hogy van itt egy páciens, vele kell kezdeni. Ugyanis egy éve, amikor utoljára itt jártunk, lekéste a rendelést, két héttel később érkezett csak meg az őserdő közepéből hatszáz kilométer távolságból. És azt mondta, hogy már nem megy vissza vakon a több száz kilométeres úton. Ott maradt hát, kivárta az egy esztendő, amikor sor kerülhet a műtétjére. A történet vége nagy öröm, operálható szürke hályogja volt, amelyet, ha nincs komplikáció, tíz-tizenöt perc alatt meg lehet műteni sikeresen. A páciens boldogan indulhatott vissza az őserdő közepére, most már látóként, szinte újjászületve. ♦

(Részlet Simon Erika: *Lépcsők az égbe* című kötetéből)